

КРЕАТИВНО ОБРАЗОВАЊЕ У МУЗЕЈСКОМ АМБИЈЕНТУ : ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И РАДИОНИЦЕ У МУЗЕЈУ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ (2002 – 2007)

Апстракт: У раду је приказано петогодишње искуство образовних програма и радионица, које су организоване у Одсеку за образовање Музеја примењене уметности у сарадњи са кустосима–историчарима уметности и другим ванмузејским сараданицима чији је профил образовања психолог, уметник, педагог, дефектолог. Образовни програми и радионице су организовани са циљем да на непосредан начин упознају ђаке са различитим видовима примењене уметности. Активне радионице у амбијенту музеја испуњавају празнину између школе и стварног света, а практично искуство (*hands on experience*) подстиче процес самосазнавања и креативног развоја.

Кључне речи: музеј, образовање, креативност, млади

Увод

Музејски рад који се заснива на очувању наслеђа и преношењу знања данас има циљ да обухвати најширу популацију. Истовремено је потребно пружити публици различитог профила одговарајућу интерпретацију и задовољство, водећи рачуна о њеном сазнајном и естетском нивоу образовања. Прихватајући овај вид културне еманципације, посетилац музеја доприноси личном развоју у сусрету са богатством традиције и новим уметничким појавама. У Одсеку за образовање Музеја примењене уметности настојали смо да на занимљив начин комуницирамо са посетиоцима, водећи рачуна о њиховом узрасту, потребама и способностима. Имајући у виду вредности музејске изложбе која нуди непосредан сусрет са уметничким предметима као објектима и документима за учење, рад са ђацима основних школа усмераван је на различите начине у правцу експерименталног учења и стваралачког мишљења.¹

Обликовани су образовни програми и радионице за групни рад са ђацима уз присуство и учешће школских наставника и ликовних педагога.

Први креативни пратећи програми остварени на изложбама Дечјег октобарског салона настали су из потребе да се ова дугогодишња традиционална изложба, посвећена дечјем уметничком стваралаштву у области примењене уметности, обогати активностима са децом учесницима на изложби и децом која посећују изложбу. Било је потребно створити маштовите програме који омогућавају да се доживи уметничко искуство. Програми богати имагинацијом у стању су да буђењем радозналости, привуку пажњу публике и да их добро прихвате наставници, деца, родитељи и школа.

Програми на изложбама Дечјег октобарског салона

Програм 37. дечјег октобарског салона (2002) је осмишљен да би се стимулисала ревитализација уметничког образовања, које је тада било скоро маргинализовано у школи и да би се помогло учитељима и ликовним педагозима у проналажењу нових метода рада. Циљна група су била даровита деца узраста од 5 до 15 година. Почетни концепт, **Преобликовање као уметнички поступак: колаж и рециклажа**, осмислила је Ангелина Фолгић-Корјак, музејски саветник у Одсеку за образовање Музеја. Желели смо да са децом истражимо процес уметничког рада који нам може помоћи да боље разумемо уметничко дело и саму уметност. Тај процес од идеје до реализације дела, који се одвија у креативном чину, остајао је недовољно познат селекторима, члановима жирија, публици, родитељима. Актуелност проблематике – одвијање великих и наглих промена како у стварности тако и у уметности – обележила је раздобље 20. века. Прихватање и креирање промена је био мото креативног рада са децом. Мр Јелена Трпковић, сликар и доцент АЛУ у Новом Саду и мр Леонора Векић, дизајнер текстила, биле су аутори програма радионице колажа и рециклаже. Разраду програма за поједине сегменте реализовали су мр Мирослава Којић, мр Марко Лађушић, мр Марко Вукша, Споменка Крањчевић и Јелена Петровић. Учесници радионица изабрани су на основу три до пет радова поднетих на конкурс 37. дечјег октобарског салона. Број учесника одређен је на основу консултација о оптималном броју учесника, односно, 46

*Ангелина Фолгић Корјак, историчар уметности, Музеј примењене уметности, Београд

¹Ј. Милутиновић, Р. Грандић, Развој креативности, нова образовна парадигма у музејима, *Радови са конференције Уметност, образовање и друштвени контекст*, Нови Сад 2005.

ђака укупно, по 23 у две групе. Иновације у форми рада су обогатиле досадашње искуство и помериле интересовање ка експерименталном начину размишљања када се креира рад са децом. "Професионални уметници су истовремено и едукатори, опет на специфичан начин, директно уводећи ученике у сам креативни процес (а не само описујући га), а едукатори и сами учествују у креативном процесу, као, уосталом, и ученици, улазе у улогу уметника."¹²

Активности у радионицама пратили су посетиоци, новинари извештачи са радија и телевизије. Остварена је атмосфера својеврсне лабораторије, уметничког атељеа у коме је прерађена већа количина старог новинског папира, часописа, текстилних рестлова. На тај начин проверена је наочиглед свих сарадника и аутентичност уметничког рада деце, чија је способност да се стваралачки изразе била изненађујућа. Употребљени су канап, жица, лепкови и друга везива, најлон, конструктивни елементи од картонских туба, пластика, природни плодови. Уз помоћ маказа, илустрованих часописа, музејских каталога и употребом свих врста боја од дрвених, преко гваша, темпере, акрила, до посебне боје за постере, настајали су радови у којима је остварено начело слободне интерпретације за понуђени концепт. Желели смо да изађемо из стереотипа и да не понављамо већ виђене моделе рада са децом, већ да у једном експерименту омогућимо деци да уђу у технику и да у додиру са материјалом испробају небројене могућности да се изразе, без потребе да се нешто имитира. Деца су се самостално и веома конструктивно поставила према осмишљавању и извођењу сопствених замисли. Током осам дана радионице колажа и рециклаже остварено је 267 радова, од којих је већи број представљен на изложби по завршетку радионица.³

Образовни програм под називом **Визуелно споразумевање** је проистекао из тематике којој је био посвећен 38. дечји октобарски салон (2003), а то су Визуелне комуникације, графички дизајн и медији-плакат, илустровани магазин, стрип, реклама, фотографија, филм, видео, телевизија, компјутер – који су веома заступљени у савременој примењеној уметности. Циљ програма Визуелно споразумевање је био да у посету изложбе укључи заједничко разгледање радова, међусобно дружење, као и игру двеју група ђака, од којих је једна група деце са оштећеним слухом који користе посебан гестовни језик за споразумевање, а друга је група деце нормалног слуха. Групе су били измешане и сваки учесник је партиципирао у свим активностима.

На изложби дечјих радова, на којој су деца била и публика, млади су били заинтересовани да анализирају уметничке радове, чују објашњења стручњака и

1. Гестовна играоница, 38. дечји октобарски салон, Музеј примењене уметности, Београд, 2003.

Gesture workshop, 38th Children's October Salon, Museum of Applied Art, Belgrade, 2003

коментаре аутора-учесника изложбе, који су такође били присутни (сл. 1). На крају посете реализоване су активности "Гестовне играонице" чији је програм разрадила Ана Жунић, психолог школе "Стефан Дечански" у Београду, а у играоници је активно учествовала и преводилац на гестовни говор Вера Јовановић.⁴

Гестовна играоница

Време трајања играонице: 90 минута

Учесници:

-Четири групе по десеторо деце оштећеног слуха и четири групе по десеторо деце која чују, сличног узраста (од 9 до 15 година)

-Водитељ радионице Ана Жунић, наставници ликовног васпитања, кустос музеја

-Преводилац на гестовни језик

Ток:

Пре почетка играонице, деца су погледала поставку Дечјег октобарског салона, а затим су била позвана да спуштањем маркера, који им је дат, гласају за онај експонат који им се највише допада. (У време пребројавања гласова одвијао се даљи програм игранице).

Уводне активности:

- Представи се телом и покретом (5 минута).
- Погоди гест (10 минута)

¹²J. Harland, K. Kinder, *Crossing the Line, Extending Young People's Access to Cultural Venues*, London 1999, 58.

³А. Ф. Корјак, 37. дечји октобарски салон, Београд 2002. Више о радионицама видети у каталогу.

⁴А. Ф. Корјак, 38. дечји октобарски салон, Београд 2003. Видети више о програму изложбе и Гестовној играоници у каталогу.

Главне активности:

- Направи групу (5 минута).
- Групни портрет (15 минута).
- Замрзнуте слике (20 минута).
- Уметничко дело (20 минута).

Завршне активности:

Поздрав у круг (10 минута).

У Гестовној играоници деца представљају гестом изабране појмове, формирају групни портрет и, гестом и позом, имитирају бића и животиње. Такође, представљају се емоције које друга деца треба да препознају. Водитељ скреће пажњу на постојеће индивидуалне и универзалне визуелне симболе.

У активностима Уметничко дело, деца седе у полукругу испред експоната изложбе који су изабрали већином гласова. Позивају се да се изразе како се осећају док га посматрају, шта мисле о томе како се уметник осећао, какву поруку носи, због чега је баш тај уметнички рад изазвао позитивну реакцију већине, шта има што га издваја од других. У току разговора уводе се и на конкретном примеру објашњавају појмови, АУТОР, УМЕТНИЧКО ДЕЛО, ПУБЛИКА, КРИТИЧАР. Сви учесници потписују диплому коју додељују изабраном раду.

Смисао Гестовне играонице је био да се деца сретну са једним пољем људске активности које могу на непосредан начин, уживо да осете, учећи како се комуницира путем уметности и међусобно са децом са посебним потребама, која имају свој визуелни језик порука. Такође, деца са посебним потребама била су заједно са децом нормалног слуха, заједно су остварила комуникацију у вези с изложбом у Музеју, што их је зближило и смањило разлике, јер је садржај осећања, мишљења, покрета и исказа сличан или исти за сву децу.

Први кораци у дизајну – Радионица од нацрта до модела уз помоћ Музеја и маште је одржана на 39. децјем октобарском салону од 19. до 22. октобра 2004. године у простору Музеја, с циљем да младу публику упозна са дизајном, који је мало или нимало заступљен у школској настави, али је веома присутан у савременом животу. Популарисање дизајна међу најмлађима, помоћу образовног програма у Музеју, оправдано је из више разлога. "Ми имамо одговорност да обезбедимо младим људима најширу могућу перспективу богате, свеобухватне природе уметности, унутар чега образовање у дизајну има такође своје запажено место. Са брзим напретком технологије, потребна је брза адаптација током само неколико година. Промена се раније дешавала од генерације до генерације. Нова открића доносе нова знања и потребно је усвојити методе учења који су флексибилни. У образовању дизајна, адапти-

билни системи вредновања су одговарајући за сваку нову потребу и откриће одговарајућег решења."¹⁵

Радионица је обухватила више области дизајна: ентеријер и намештај, украсне и употребне предмете, текстил и моду, графички дизајн и дизајн амбалаже. Током трајања радионице сваког дана била је заступљена посебна област. Првог дана задатак је био пројектовање и уређење ентеријера са нацртима и моделима појединих комада намештаја. Као увод у познавање стилског намештаја представљени су карактеристични примерци столица, фотеља, ормана из колекције Музеја, који потичу из 17, 18 и 19. века. Затим је направљена паралела са савременим начином живота и уређењем станова, тако да су учесници имали могућност да се одреде за савремени дизајн или редизајн са стилским обележјима. Другог дана је пажња била посвећена теми коју је предложио спонзор манифестације "Имлек" где су деца извела прототипове за амбалажу, а такође је третиран графички дизајн, рад на логотипу, рекламама и постерима на тему млека и млечних производа. Трећи дан је био посвећен костиму и моди са нацртима модела, са пробним папирним и текстилним моделима који су изведени на луткама, што је било посебно подстицајно за оживљавање сценског костима. Последњег, четвртог дана радионице учесници су изводили нацрте за "Игру меморије". Радови изведени на малим картонима четвртастог облика димензија 10 x 10 cm репродуковани су на картонима играчке "Игра меморије", и на сваком картону било је забележено и име аутора. Рад на дизајну "Игре меморије" помогао је ђацима да схвате како дизајн може бити средство личног изражавања, које је у исто време успешан начин да се постигне шири утицај на кориснике. Упознајући могућности примене свог уметничког рада деца су учествовала у процесу дизајна извођења – сопствених идеја од нацрта до завршног продукта.

"Игра меморије", на чијим су сличицама репродуковани оригинални дечији цртежи са радионице, изведена је у више стотина примерака тако да су сви учесници добили примерак. Њена употреба у смислу дидактичког средства у дечјој игри има више предности, јер је то продукт намењен деци и у коме су деца креирала визуелна поља сопственим нацртима. Принцип на коме се заснива "Игра меморије" је развијање визуелне, логичке и меморијске способности код учесника.

Сарадњу у конципирању програма пружили су Душан Вуксан и Слободан Манојловић, професори ФПУ на Одсеку за индустријски дизајн. Непосредан контакт са децом поверен је водитељима радионице Љиљани Перуновић, ликовном педагогу за основношколски узраст и Мирјани Димитријевић, ликовном педагогу за предшколски узраст.

На 40. децјем октобарском салону (2005) посвећеном луткама и луткарском позоришту, организована је Радионица Комедија дел арте (*Commedia dell'*

¹⁵P. Green, *Design education*, London 1974, 125.

2. Радионица Комедија дел арте, 40. дејчи октобарски салон, Музеј примењене уметности, Београд, 2005.
Workshop "Commedia del'arte", 40th Children's October Salon, Museum of Applied Art, Belgrade, 2005

Arte) – Италијанска традиција луткарског театра. Радионица је била одржана са циљем да ликовне педагоге и децу упозна са једним видом познате традиције луткарског позоришта, како би их увела у свет луткарства и послужила као инспирација за креирање ликова и сценарија по сопственим замислима. Радионица је одржана у пролеће, током припремања радова за изложбу, што је омогућило учесницима да креирају и сами мале представе, које су касније изведене у Музеју као пратећи програм Дечјег октобарског салона. Луткарско позориште ТЕАТРИНО ЂУЛАРЕ (*Il Teatrino Giullare*) које чине Ђулија и Енрико Деоти (Giulia and Enrico Deoti) из Болоње представљали су Италију на XI међународном фестивалу дејчих позоришта одржаном у Суботици 2005. године. Они су том приликом извели представу „Серенаде”. Београдска публика је могла да види овај комад у Битеф театру 20. маја, а радионица о делатностима овог театра је била одржана 21. маја 2005. године у Музеју примењене уметности у Београду. Радионица је била намењена деци и одраслима. У току дводневног програма учесници су могли да виде како се негује и оживљава традиција италијанског луткарског позоришта. Били су представљени типични ликови Комедије дел Арте, Коломбина, Арлекино, Бригела и Панталоне. Такође је објашњена техника израде лутака које су начињене од посебне, веома лаке боровине, што омогућава лако руковање (сл. 2). Објашњени су карактеристични костими и техника манипулације луткама, у којој један глумац често анимира одједном више лутака – ликова. Деца су имала прилику да додирну лутке и упознају се са глумцима, да у непосредном разговору поставе питања, да сама пробају да држе и покрећу лутке. За учеснике је био драгоцен разговор о једноставним

универзалним темама и свуда разумљивим симболима који у исто време имају велику моћ на сцени: аутор, текст, глумац, манипулатор и театарско време.⁶

Осим радионица које су биле саставни део програма на изложбама Дечјег октобарског салона, остварено је и више образовних програма и радионица на студијским изложбама Музеја и у поставци "Траг у дрвету". Принципи рада у програмима су засновани на креативном коришћењу учења кроз игру – игре опажања и откривања, партиципације у програму са глумцима и комуникације са водитељима и кустосима у Музеју. У већини активности учесници су имали задатак да и сами нешто напишу, нацртају или одговоре на постављена питања.

Образовни програми на студијским изложбама и поставци Музеја „Траг у дрвету”

"Традиционална уметност – чувар племенитих вештина" – Образовни програм и радионица за ђаке основне школе, у трајању од два школска часа, реализовани су на студијској изложби Пиротски ћилими – Ткање Балкана, аутора Милене Витковић-Жикић, одржаној од 6. новембра 2001. до 14. фебруара 2002. године. Амбијент студијске изложбе Музеја представљао је ексклузиван простор који је послужо као допунски извор учења. Слојевито, стручно тумачење кустоса, активна комуникација са ђацима и испуњавање упитника са понуђеним одговорима вишеструко су обогатили перцепцију изложбе. Креативне активности у ликовној радионици омогућиле су сваком учеснику непосредно уметничко искуство.

Радионица је садржала четири сегмента: 1. **Упознавање са експонатима приликом обиласка изложбе** на којој су представљена 43 ћилима настала у периоду од 1800. године до половине двадесетог века. Намера је била да се ђацима пружи што целовитија слика о посебној тематици – пиротском ћилимарству, чији слојевити културни садржај открива историјски и социјални контекст ове гране уметничког занатства које је на простору Балкана остварило највиша достигнућа. Вођење кроз изложбу, у трајању од 45 минута, било је основа за остале етапе радионице (сл. 3). Млађе генерације све мање имају прилике да се срећу са аутентичним остварењима традиционалне примењене уметности и добију слику о природним, економским и историјским условима у којима је ћилимарство у Пироту и околини, доживело процват. 2. **Видео пројекција филма „Ткање Балкана – Пиротски ћилим“**, у трајању од 15 минута. Филм је снимљен поводом изложбе и приказује Пирот као најпознатији центар ћилимарства на Балкану. Пиротско ћилимарство као већ развијена и успешна грана делатности градског становништва

⁶ А. Ф. Корјак, 40. дејчи октобарски салон, Београд 2005.

3. "Традиционална уметност чувар племенитих вештина", образовни програм на студијској изложби Пиротски ћилими, Музеј примењене уметности, Београд, 2002.
 "Traditional art keeper of noble arts", educative programme during the study exhibition *The Pirov Kilim*, Museum of Applied Art, Belgrade, 2002

запажена је у историјским документима, на фотографијама, разгледницама и објектима у самом граду који су забележени камером. Временом је вештина ћилимарства достигла висок уметнички ниво, о чему сведоче нарочито старији примерци пиротских ћилима сачуваних у Србији, земљама бивше Југославије, Бугарској, Турској и многим колекцијама широм света. 3. Попуњавање музејског забавног упитника састојало се у одговори на питања: у ком граду и када су израђивани ћилими, од којих нити, којом техником и којом справом су прављени ћилими. Пажња је посвећена употреби ћилима у дому – као простирке, прекривача и сл., а посебно поглавље у упитнику били су термини који се односе на уметничке елементе, орнаментике, боје, традиционалне називе шара, типичне за пиротске ћилиме. Понуђени одговори су захтевали размишљање, а одговор је био доступан на крају радног листа. 4. Ликовни рад у коме је сваки ученик изабрао ликовни узорак за рад на засебном листу, креирајући сопствену верзију изабраног орнамента или нацрт целог ћилима. Оживљавањем посебних уметничких финеса ћилима као медија, било са становишта технолошког процеса израде или по орнаментици (ликовном садржају), ћилима је приближен и положај жене – ткаље која израђује ћилим и представља радну снагу, а да се при том исказује и као аутор аутентичног дизајна ћилима. Запажања о понашању ученика била су позитивна, а учесници су били заокупљени испуњавањем понуђених задатака без осећања замора или досаде.

Образовни програм ликовне радионице је припремила Ангелина Фолгић-Корјак у сарадњи са аутором изложбе Миленом Витковић-Жикић. Учествовали су ликовни педагози и ћаци: Љиљана Перуновић – ОШ "Владимир Илић Лењин" из Новог Београда,

Снежана Билбија, Драгана Трајковић – ОШ "Јосиф Панчић" из Београда, Драгица Нешић и Маријана Бабић – ОШ "Ђорђе Крстић" из Жаркова, Видосава Стојиљковић – ОШ "Стјепан Стево Филиповић", педагог Весна Остојић – ОШ "Жикица Јовановић Шпанац" из Земунa. У документацији музеја налазе се радови деце реализовани током активности.

Радионица за децу *Мали надреалисти на делу – Le Cadavre Exquis (Exquisite corpse)* организована је у Музеју примењене уметности поводом студијске изложбе "Не-могуће – уметност надреализма", одржане од 6. 11. 2002. до 31. 1. 2003, аутора др Миланке Тодић. Изложба је конципирана као систематски и интердисциплинарни приказ хетерогене делатности београдских надреалиста. Њену окосницу чинила је фотографска заоставштина Николе Вуча, значајног представника надреализма, која се чува у Музеју примењене уметности у Београду, а први пут је излагана у Арлу 1989, затим у Бечу и Београду 1990. године. Уметничка активност српских надреалиста била је мултимедијална и суштински заинтересована за иновацију и експеримент, односно за нове медије, какви су тада, пре свега, фотографија и филм. Време колективног стваралаштва групе српских надреалиста управо је омеђено двема фотографијама: *Задржано бекство надстварности* Николе Вуча (1930) је на његовом почетку и на насловној страни алманаха *Немогуће*, а фотографија Раке Рубена *Пред једним зидом* (1932) је објављена у последњем броју часописа *Надреализам данас и овде*, на самом његовом крају.

У српском надреализму практиковано је обиље техника које нису ни постојале у претходној уметничкој пракси: декалкоманија, le cadavre exquis, фотограм, фотокколаж, асамблаж и друге комбиноване технике. Класичне уметничке дисциплине, као уље на платну и графика, нису биле цењене у кругу српских надреалиста, а једини професионални сликар међу њима, Радојица Живановић Ноје, јавно је одбацио своју сликарску праксу.⁷ Др Миланка Тодић, историчар уметности и аутор изложбе која је проглашена за културни догађај 2003. године у Београду, посветила је ову радионицу најмлађим посетиоцима. Радионица за децу добила је назив – "Le cadavre exquis" (по називу једне од техника којима су се служили надреалисти). Ова техника се заснивала на "игри" у којој неколико људи саставља реченицу или цртеж савијајући папир, тако да следећи не види шта је претходник написао или нацртао. Група уметника на челу с Андре Бретонем, оснивачем надреализма, користила је ову технику за своје експерименте. Сада већ класични пример, који је игри дао име извучен је из прве реченице добијене на овај начин: "Le / cadavre / exquis / boira / le vin / nouveau" коју су саставили сликари и песници Андре Бретон, Жак Превер и Ив Танги 1925.

⁷М. Тодић, *Немогуће – уметност надреализма*, Београд 2002, 20.
⁸www.exquisitecorpse.com/breton.html

4. Радионица "Le Cadavre Exquis Мали надреалисти на делу", студијска изложба Немогуће—уметност надреализма, Музеј примењене уметности, Београд, 2003.
Workshop "Le Cadavre Exquis Little surrealists at work", study exhibition *The Impossible Surrealist Art*, Museum of Applied Art, Belgrade, 2003

године у Паризу.⁸ Метод ове "игре" примењен је у радионици са децом која су изводила цртеже у низу, пресавијањем комада папира, а добијена комбинација представља јединствено "дело" у надреалистичком духу. За извођење су коришћене лаке и брзе технике пастела и фломастера. Учесници радионице су била деца из радионице, коју у Заводу за проучавање културног развитка из Београда воде уметници и ликовни педагози Тамара Недељковић, Вахида Хасанагаић и Марко Вукша. Њима су се прикључили малишани из београдских вртића који су цртали под надзором Мирјане Димитријевић.

Ова радионица је омогућила да талентована деца упознају уметност надреализма, да се позабаве нестандартним темама и техникама и да се једноставно, на свој начин, надовежу на радове уметника чије су слике изложене на музејској изложби. Музеј примењене уметности има сталну сарадњу са децијим ликовним радионицама. На овај начин је дата подршка педагозима који раде са децом да промене место и уместо у свом амбијенту да буду у простору резервисаном за велике ствараоце. Организовање овакве, несвакидашње тематске радионице показало је да музејска изложба може пружити ново сазнање и искуство (сл. 4). Радови деце остварени у овој радионици прикључени су као пратећа изложба главној поставци. Тамара Недељковић, сликар и педагог у Ликовној радионици за поправку града, подсетила је на почетку радионице да чувени сликари надреалисти нису крили да су инспирацију често тражили баш у разговорима са децом. Радови које су деца начинила у Музеју примењене уметности представљају омаж надреализму и уметницима који су најавили духовну револуцију, окрећући се незаинтересованој игри мисли и свемоћи сна, маштовитости која је неспутана

баш као што су деца.

Дечја радионица за културну едукацију и уметничка истраживања под називом "Град кроз уметност" се заснива на идеји интеракције деце и града и њиховом уметничком доживљају средине у којој живе. Концепција радионице је остварена на предлог Иве Глишић, студенткиње историје уметности и Стевана Гајића, студента права, полазника Београдске отворене школе, у сарадњи са учитељицама Светланом Милосављевић и Весном Стојановић, ђацима III разреда Основне школе "Краљ Петар I" у Београду и кустосом Музеја Ангелином Фолгић-Корјак. Идеја програма је да деца упознају своју непосредну околину и позабаве се темама којима се можда у школи не посвећује довољно пажње. Кроз радионицу (која је трајала пет дана, од 27. до 31. марта 2006. године) деца су у сарадњи са водитељима прошла кроз неколико тема које се тичу нашег савременог света, посебно различитих аспеката живота у граду, како би разумели појаве у свакодневном животу великог града и исказали своје реакције на њих кроз уметност.

Програм радионице имао је пет целина
•Урбанистички план града

Првог дана радионице приликом обиласка кварта извршено је мапирање свих зграда које имају споменичку вредност – ОШ "Краљ Петар Први" Саборна црква, кафана "Знак питања", Конак Књегиње Љубице, Патријаршија и Музеј Српске православне цркве, Кућа Мике Аласа, локација некадашње зграде Народне библиотеке Србије, Француска и Аустријска амбасада, Факултет примењених уметности и Музеј примењене уметности. Водитељи су током обиласка разговарали са децом о познатим чињеницама из културне историје и упознавали их са савременом наменом ових здања. У оквиру ове целине: бавили смо се питањима шта је лепо у граду, а шта није; шта припада једном граду, а чему ту није место; истраживањем кварта у коме се налази школа и Музеј; која су деца омиљена места у граду, због чега; где највише проводе времена током дана, да ли маштају, док бораве у том простору, да се налазе у неком сасвим другом простору и зашто; наредног дана у галерији Музеја, на основу утисака добијених обиласком кварта и споменика деца су нацртала најлепше делове Београда.

•Наш Музеј

Другог дана циљ посете је био Музеј, упознавање са историјатом палате Челебоновић, њеном спољашњом архитектуром и ентеријером зграде. Ђаци су обишли поставку Музеја примењене уметности "Траг у дрвету", аутора Марије Буић, где су имали прилике да се упознају са примерцима стилског намештаја из колекције музеја. Ова целина се бавила питањима чему служе музеји; да ли их деца посећују; шта воле да виде; како би изгледао музеј који би они волели да виде; шта се и зашто чува у

музејима; зашто су они важни за један град. Метод рада је био разговор и израда цртежа као одговор на поједина питања.

•Футуристички Београд

Трећег дана радионица се одвијала у галерији Музеја са прибором за цртање и израду колажа. Током ове целине бавили смо се питањима старог и новог у једном граду; шта је то што је старо; зашто се чува; шта је вредност једног таквог објекта; разговарали смо о томе како би изгледао Београд у будућности; како би изгледале његове улице, људи. Деца су имала веома маштовита запажања о томе како ће се променити живот у будућности и изглед градова.

•Екологија метрополе

У разговору са децом истраживали смо шта је то што један град чини здравим, а шта не; шта појединац може да учини да би заштитио свој град и очувао здраву животну средину; уметничка продукција за ову целину састојала се од употребе материјала који су за рециклажу, а деца су правила колаже од таквих материјала.

•Јавна уметност

За ову целину била је идеја да се бавимо питањима попут графита; шта је то што се представља на њима; када су они леви, а када чине ругло града; разговари су подстакли децу да осмисле сопствени графит.

По завршетку пројекта деца су стекла сазнање о савременим вредностима и обрасцима понашања у и према једном граду, као и друштву које га чини. "Опште је прихваћено да је непосредно учествовање најефикаснији и најснажнији начин да се обезбеди приступ и омогући стварање органске везе између уметности и публике."⁹ Радионица се може понављати са ученицима других основних школа јер даје интегралну слику о једном од најстаријих квартава Београда, Варош капији, одакле се град ширио и у чијем простору се налази велики број споменика културе у које спада и ОШ "Краљ Петар Први", најстарија школа у Србији.

Пинокио у поставци Музеја примењене уметности у Београду "Траг у дрвету" је програм осмишљен са циљем да кроз драмску форму упозна младу публику с одликама стилског намештаја и дрвета као основног материјала за његову израду. Први пут је одржан у оквиру Дана европске баштине од 8. до 17. септембра 2006. године. Приређен је у сарадњи Дечјег културног центра¹⁰ и Музеја примењене уметности у Београду и одвијао се током 2007. године, за ђаке основних школа у договореним терминима.

Сценарио и режију је приредила Снежана Бећа-

5. "Пинокио у поставци Траг у дрвету", образовно-уметнички програм, Музеј примењене уметности, Београд, 2007. "Pinocchio at the exhibition Traces in the Wood", educative-artistic programme, Museum of Applied Art, Belgrade, 2007

ревић на основу бајке о Пинокију и текста каталога сталне поставке "Траг у дрвету" аутора Марије Бујић, кустоса музеја. Глумци су костимирани у ликове које тумаче: Ђепето – Бранислав Платиша, слушкиња – Маријана Петровић, уз анимацију лутка Пинокија, и принцеза – Тијана Савичин. У програму учествују заједно са глумцима и кустос музеја, Ангелина Фолгић-Корјак, водич Леа Зеи или кустоси волонтери Јелена Ђурић и Андреј Берета.

Циљ поставке "Траг у дрвету" је да покаже богатство техника коришћених у изради и декорисању намештаја, насталог од краја XV века до прве деценије XX века. Ђепето (глумац) се обраћа принцези (балерини) која седи на шкрињи, говорећи јој да је ту шкрињу направио његов деда, изврсни дрводеља, из љубави према једној предивној дами. Затим упознаје посетиоце с изразом овог предмета, за који је требало прво одабрати дрво, које се сушило, а затим подвргло процесу резбарења, што је могло потрајати данима и седмицама. У наставку се деца укључују у даљи ток представе на следећи начин:

Ђепето: "Шта мислите шта све може да се држи унутра?" Кустос разговора са децом, она одговарају на постављено питање, након тога их упознаје са најстаријим експонатима поставке, шкрињом из XV века, која је била израђена у готичком стилу и служила за чување вредних списа, медаља и других драгоцености. Даљи разговор води се о техникама украшавања и заштите дрвета. У рукама дрводеље обичан комад дрвета постаје дрвени лутак. Дирнута љубављу Ђепета, вила је Пинокију удахнула живот и тако је лутка постала дрво са душом (сл. 5). „Траг у дрвету“ је поставка која говори управо о томе. Сваки комад намештаја има своју причу. Ликови урезани

⁹Т. Урјо-Коскинен, *Уметничке организације и њихови образовни програми: одговор на потребу за променама*, Београд 2002, 21.

¹⁰Центар за музејску дидактику, привремено смештен у Дечјем културном центру Београд, основан је са циљем да доведе до промене односа између музеја и музејске публике, пре свега, деце и младих. www.dkcb.org.yu

на вратима старих ормана, шаре, цветни мотиви, златни украси, седефасте плочице утиснуте у дрво говоре нам о времену када су настали. Ко ће боље од дрвеног лутка с душом испричати тајне које крију фиоке комоде, где се још увек налазе писма! Ко боље зна све приче о дамама и господи који су седели и обедовали за резбареним столовима!

Програм Пинокио у поставци Музеја примењене уметности "Траг у дрвету" – оживљава време заробљено у дрвету и тако омогућава посетиоцима да уђу у свет дрвета с душом. Разгледајући разноврсне експонате: ормане, табернакле, столове и столице, огледала, комоде

и друге предмете, посетиоци се упознају са различитим типовима намештаја и изванредним техникама украшавања дуборезом, интарзијом, позлатом, осликавањем...

Призори с изложбе отварају многа питања:

Шта је то стил?

Како је настао орман?

Од каквог дрвета се прави намештај?

Шта су то шкриње и чему су служиле?

У завршној фази радионице деца испуњавају дидактичке листиће, радећи у групама, подсећајући се нових термина и података које су чули током обиласка изложбе.

ANGELINA FOLGIĆ KORJAK*

CREATIVE EDUCATION IN MUSEUM ENVIRONMENT : EDUCATIVE PROGRAMMES AND WORKSHOPS IN THE MUSEUM OF APPLIED ART (2002-2007)

Summary

Subject of this paper is the five years long experience with educative programmes and workshops which have been organized by the Education Department of the Museum of Applied Art in cooperation with curators – art historians and other professionals from outside the Museum – psychologists, artists, educators for children with special needs. The main goal of educative programmes and workshops was to help school children learn about different aspects of applied art in a hands-on way. Workshops active within a museum environment fill in the gap between schools and the real world, and hands-on experience enhances their self-awareness and creative development.

Having in mind authenticity of an artistic exhibit as object and document used in teaching work with primary schools children was focused on experimental learning and creative thinking.

The atmosphere of a museum study exhibition as exclusive space sustained the enriching the sources of teaching. Diversified, professional explanations our curators provided as well as active communication with children and later having them answer questionnaires by ticking right answers made exhibition perceptions richer and more profound. Creative activities in the Visual Arts Workshop offered every participant opportunity to gain direct artistic experience.

The traditional annual exhibition Children's October Salon was assorted in the past five years with programmes and workshops for talented children, young public and children with special needs thus helping them to broaden their knowledge and develop their creative abilities in the Museum.

There were two workshops organized within the frames of the most important annual exhibition of the Museum, i.e. the study exhibition *The Pirot Kilim* by Milena Vitković – Žikić as the author in 2002 and the study exhibition *The Impossible – The Art of Surrealism* by Milanka Todić, Ph D in 2003. The workshops provided opportunity for the young to gain deeper insight in authentic achievements of Pirot kilim craft, traditional art branch which bloomed in the 19th century but also to learn more about surrealist art, its unstandardized themes and techniques and to avail themselves of the works exhibited in the Museum. Programmes “Town in Art” and “Pinocchio at the exhibition Trace in Wood” enrich the school teaching methods through actual experiencing cultural heritage. Relations between the town setting and local history arouse eagerness to know more about the past while European styles in national architecture and art establish connections with global culture. Programmes which use dramatic forms, music, film techniques along with classical museum methods offer to a young visitor a richer and deeper sensation and experience.